

УДК 330

DOI: 10.31891/2307-5740-2019-270-3-152-154

РЗАЄВА Т. Г., ДРАПЧУК А. І.

Хмельницький національний університет

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ЗА ОЗНАКАМИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ

У статті досліджено теоретичні підходи до розуміння поняття фінансовий стан підприємства. Окреслено основні характеристики фінансового стану у сучасних дослідженнях. Визначено ознаки фінансової безпеки за характеристиками фінансового стану. Запропоновано показники аналізу фінансової безпеки за ознаками фінансового стану господарюючого суб'єкта.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансова безпека, ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість.

RZAEVA T., DRAPCHUK A.

Khmelnitskyi National University

ANALYSIS OF THE FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE, BY ITS FINANCIAL STATUS

The purpose of the article is to study the basic concepts of the financial condition of the enterprise. Highlighting its main characteristics. Directing the leading features of analytical financial security research.

The article explores theoretical approaches to understanding the concept of financial status of an enterprise. The main characteristics of financial condition in modern research are outlined. The ability of an enterprise to provide a certain level of financing for its activities. An indication of the enterprise's capacity for self-development. Characteristics of the state of capital in the process of its circulation. Financial condition as a level of balance of individual structural elements of assets and capital of the enterprise. Assessment of the level of efficiency of use of assets and sources of their formation. Characteristics of the availability and use of financial resources. The features of financial security according to the characteristics of the financial condition are determined. It is considered as a characteristic of the level of providing an enterprise with funds, financial resources for carrying out its activities. It is suggested to study as a characteristic of availability, placement and use of financial resources. Described as a characteristic of the state of the ability to make timely calculations. It is defined as a characteristic of liquidity status, solvency and financial stability. The indicators of the analysis of financial security on the basis of financial status of the economic entity are offered.

It is important to conduct a study of the level of financial security by the characteristics of the financial condition. It is advisable to analyze the liquidity, solvency, financial stability, etc. This approach will allow analyzing, diagnosing and monitoring the level of competitiveness and investment attractiveness of the enterprise.

Keywords: financial condition, financial security, liquidity, solvency, financial stability.

Постановка проблеми. Спроможність господарюючого суб'єкта своєчасно та адекватно реагувати на загрози його функціонування у ринковому середовищі, розробка системи профілактичних заходів щодо зменшення їх негативного впливу є запорукою задовільного фінансового стану та вдалого функціонування на ринку. Наявність адекватної системи фінансової безпеки підприємства, яка забезпечить його захист від загроз є важливою умовою стійкого зростання та подальшого розвитку господарюючого суб'єкта. Задовільний стан активів та джерел їх формування сприяє покращенню результативності діяльності підприємства та підтримки відповідного рівня фінансової безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значна частина науковців досліджують питання та проблеми оцінки фінансового стану. Вагоме значення оцінці фінансового стану приділяється за умов нестабільної економіки. Характеристика поняття фінансового стану особливо та теоретичні основи його розуміння вивчаються в роботах Борисова А.Б., Бланка І.О., Вознюка Г.Л., Грабовецького Б.Є., Онисько С.М., Марича П.М., Загороднього А.Г., Савицької Г.В., Смовженко Т.С. та ін.

Крім того в економічній літературі значна увага приділяється фінансовій безпеці підприємства. Так основні проблеми зазначеного поняття вивчаються в роботах Білик М.Д., Бланк І.А., Борисов А.Б., Ваганова Л.В., Вознюк Г.Л., Горячева К.С., Іванюта Т.М., Донець Л.І., Єрмошенко М.М., Загородній А.Г., Смовженко Т.С., Хрущ Н.А. та ін. Горячева К.С. у своїх дослідженнях вивчає проблеми створення та функціонування механізму управління фінансовою безпекою підприємства [3]. Донець Л.І. Ващенко Н.В. вивчають проблеми теоретичного розуміння, проблеми оцінки, управління тощо [4]. Фінансову складову економічної безпеки на рівні держави і підприємства вивчають Єрмошенко М.М., Горячева К.С. [5]. Економічну безпеку на рівні підприємства вивчають Іванюта Т.М., Заїчковський А.О. [7]. Хрущ Н.А., Ваганова Л.В. вивчають існуючі методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки на рівні підприємства [10]. Значна кількість публікацій породжує відповідно ряд дискусійних питань, які потребують постійного дослідження відповідно до проблем часу. Актуальність теми і обумовила її вибір та мету дослідження.

Формування цілей статті. Метою статті є дослідження основних понять фінансового стану підприємства. Виокремлення основних його характеристик. Спрямування провідних ознак аналітичного дослідження фінансової безпеки.

Виклад основного матеріалу. У сучасній економічній науці важливе значення приділяється проблемам фінансового стану. Саме фінансовий стан є тою характеристикою, що відображає реальну спроможність підприємства здійснювати свою діяльність. Так стан активів підприємства є сукупністю його економічних ресурсів, а стан пасивів є станом фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта і відповідно джерелом формування його економічних ресурсів. Сучасні визначення фінансового стану значно різняться. На думку авторів, фінансовий стан це в першу чергу спроможність підприємства забезпечувати свою діяльність, спроможність розвиватись та його здатність погашати свої зобов'язання. Нами розглянуто основні визначення фінансового стану, що представлені у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення поняття «фінансовий стан підприємства»

Автор, джерело	Характеристика поняття	Ознаки поняття
Білик М. Д. [1, с. 112]	Реальна (на фіксований момент часу) і потенційна фінансова спроможність підприємства забезпечити певний рівень фінансування поточної діяльності, саморозвитку та погашення зобов'язань перед підприємствами й державою	Спроможність підприємства забезпечити відповідний рівень фінансування поточної діяльності; спроможність до саморозвитку; здатність погашення зобов'язань перед підприємствами й державою
Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. [6, с. 714]	Це стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами	Наявність фінансових ресурсів; забезпеченість коштами необхідними для господарської діяльності та здійснення грошових розрахунків
Савицька Г. В. [8, с. 338]	Це економічна категорія, яка відображає стан капіталу в процесі його кругообігу та спроможність суб'єкта до саморозвитку на фіксований момент часу	Стан капіталу в процесі його кругообігу; спроможність суб'єкта до саморозвитку на певний момент часу
Бланк І. О. [2, с. 79]	Це рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства, а також рівень ефективності їх використання	Рівень збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства; рівень ефективності їх використання активів та джерел їх формування

Аналіз існуючих теоретичних підходів дав змогу нам виокремити основні характеристики даного поняття. В першу чергу фінансовий стан це спроможність підприємства до фінансування його діяльності та саморозвитку. Важливою характеристикою фінансового стану є характеристика забезпеченості коштами необхідними для господарської діяльності та здійснення грошових розрахунків (здатність погашення зобов'язань перед підприємствами й державою). Як характеристика фінансових ресурсів, фінансовий стан є характеристикою стану капіталу підприємства в процесі його кругообігу, що характеризує наявність фінансових ресурсів (власних та запозичених). Крім того фінансовий стан є характеристикою рівня збалансованості окремих структурних елементів активів та капіталу підприємства і відповідно характеристикою рівня ефективності використання активів та джерел їх формування у процесі своєї діяльності.

Заслужують на увагу дослідження проведені Тітаренко О.С. [9]. Згруповані та узагальнені нами визначення, дали змогу, окреслити характеристики фінансового стану за дослідженнями авторів, що представлені у таблиці 2

Таблиця 2

Характеристики поняття за дослідженнями авторів

Автор	Характеристика поняття	Характеристики
Грабовецький Б. Є.	Сукупність економічних параметрів, які відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів [99]	Наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів
Онисько С. М., Марич П. М	Характеризується забезпеченістю його фінансовими ресурсами, які необхідні для нормального функціонування, доцільністю їх розміщення та ефективністю використання, фінансовими взаємовідносинами з іншими юридичними і фізичними особами, платоспроможністю та фінансовою стійкістю [9]	Забезпеченість фінансовими ресурсами; платоспроможність та фінансова стійкість
Борисов А. Б.	Рівень забезпечення економічного суб'єкта коштами для здійснення господарської діяльності, підтримки нормального режиму роботи й своєчасного проведення розрахунків [9]	Рівень забезпечення економічного суб'єкта коштами; стан підтримки нормального режиму роботи; стан спроможності своєчасного проведення розрахунків

Узагальнення проведені нами у таблиці 2 дали змогу окреслити такі ознаки фінансового стану:

- характеристика рівня забезпечення підприємства коштами, фінансовими ресурсами для здійснення своєї діяльності;
- характеристика наявності, розміщення і використання фінансових ресурсів;
- характеристика стану спроможності своєчасного проведення розрахунків;
- характеристика стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості.

Проведені дослідження оцінки фінансового стану дали змогу окреслити основні його характеристики. Важливо зауважити, що саме фінансовий стан є ознакою рівня фінансової безпеки господарюючого

суб'єкта. В цілому фінансову безпеку підприємства доцільно розглядати як його фінансовий стан, який на нашу думку, має такі основні критерії:

- здатність фінансової системи забезпечувати реалізацію його інтересів і завдань фінансовими ресурсами;
- збалансованість і якість сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, що використовуються підприємством;
- можливість забезпечувати ефективний і сталий розвиток фінансової системи
- спроможність підтримувати оптимальний рівень ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості до внутрішніх та зовнішніх загроз.

Основні напрями аналізу фінансової безпеки за ознаками фінансового стану:

- аналіз складу та структури активів та джерел їх фінансування (частка оборотних активів у валюті балансу, частка необоротних активів у валюті балансу, частка власного капіталу у загальній сумі джерел фінансування активів, частка запозичених коштів у загальній сумі джерел фінансування);
- аналіз ліквідності та платоспроможності (коефіцієнт покриття або загальної ліквідності; коефіцієнт швидкої ліквідності; коефіцієнт абсолютної ліквідності);
- аналіз фінансової стійкості (коефіцієнт автономії; коефіцієнт концентрації залученого капіталу; коефіцієнт маневреності власного капіталу; коефіцієнт фінансової стійкості);
- аналіз прибутковості функціонування (рентабельність продажу; рентабельність власного капіталу; рентабельність загального капіталу; рентабельність активів).

Висновок. Таким чином, фінансовий стан є комплексною характеристикою фінансової безпеки, яка в свою чергу є однією із важливих характеристик фінансового стану підприємства, стану захисту від впливу негативних факторів внутрішнього (зовнішнього) середовища і відображає рівень ефективності, стабільності та незалежності функціонування суб'єкта господарювання за умов що склалися.

Дослідження рівня фінансової безпеки за характеристиками фінансового стану (ліквідність, платоспроможність, фінансова стійкість та ін.) дасть змогу здійснювати аналіз, діагностику і моніторинг рівня конкурентоспроможності, його ділової активності та інвестиційної привабливості.

Література

1. Білик М. Д. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / М. Д. Білик. – Київ : КНЕУ, 2007. – 592 с.
2. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу : учеб. курс / І. А. Бланк. – Київ : Ника-Центр, 2012. – 512 с.
3. Горячева К. С. Механізм управління фінансовою безпекою підприємства : автореф. дис. канд. екон. наук : 08.06.01 / К. С. Горячева. – Київ : НАУ, 2016. – 17 с.
4. Донець Л. І. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. / Л. І. Донець, Н. В. Ващенко. – Київ : ЦУЛ, 2008. – 240 с.
5. Єрмошенко М. М. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : монографія / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячева ; Нац. академія управління. – Київ : НАУ, 2010. – 232 с.
6. Загородній А. Г. Фінансово-економічний словник / А. Г. Загородній, Г. Л. Вознюк. – Київ : Знання, 2017. – 1072 с.
7. Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства / Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – Київ : ЦУЛ, 2015. – 256 с.
8. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – 3-є вид., перероб. та доп. – Київ : Знання, 2007. – 668 с.
9. Титаренко О. С. Сутнісна характеристика фінансового стану підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&image_file_name=PDF/Nvpushk_2012_3_37.pdf
10. Хрущ Н. А. Методичні підходи до оцінки рівня економічної безпеки підприємства / Н. А. Хрущ, Л. В. Ваганова // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2015. – № 2. – Т. 2. – С. 65–68.

References

1. Bilik M. D. Finansoviy analiz: navch. posibnik / M. D. Bilik. – K.: KNEU, 2007. – 592 s.
2. Blank I. A. Upravlenie formirovaniem kapitala / I. A. Blank. – K.: Nika-Tsentr, 2012. – 512 s.
3. Goryacheva K. P. Mehanizm upravlinnya finansovoy bezpekoyu pidpriEmstva : avtoref. dis. kand. ekon. nauk : 08.06.01 / K. P. Goryacheva. – K. : NAU, 2016. – 17 s.
4. Donets L. I. Ekonomichna bezpeka pidpriEmstva: navch. pos. L. I. Donets, N. V. Vaschenko. – K.: Tsentr uchbovoyi literaturi, 2008. – 240 s.
5. Ermoshenko M. M. Finansova skladova ekonomichnoyi bezpeki: derzhava i pidpriEmstvo : monografiya / M. M. Ermoshenko, K. P. Goryacheva ; Nats. akademiya upravlinnya. – K. : NAU, 2010. – 232 s.
6. Zagorodniy A. G. Finansovo-ekonomichniy slovník / A. G. Zagorodniy, G. L. Voznyuk. – K. : Znannya, 2017. – 1072 s.
7. Ivanyuta T. M. Ekonomichna bezpeka pidpriEmstva / T. M. Ivanyuta, A. O. Zayichkovskiy. – K.: Tsentr uchbovoyi literaturi, 2015. – 256 s.
8. Savitska G. V. Ekonomichniy analiz diyalnosti pidpriEmstva: navchalniy posibnik / G. V. Savitska. – 3-E vid., pererob. ta dop. – K.: Znannya, 2007. – 668 s.
9. Titarenko O. P. Sutnistna harakteristika finansovogo stanu pidpriEmstva [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?c21com=2&i21dbn=ujrn&p21dbn=ujrn&image_file_download=1&image_file_name=pdf/nvpushk_2012_3_37.pdf
10. Hrusch N. A. Metodichni pidhodi do otsinki rivnya ekonomichnoyi bezpeki pidpriEmstva / N. A. Hrusch, L. V. Vaganova // Visnik Hmel'nitskogo natsionalnogo universitetu. Ekonomichni nauki. – 2015. – № 2. – T. 2. – P. 65-68

Рецензія/Peer review : 29.04.2019

Надрукована/Printed : 11.06.2019

Рецензент: д. е. н., проф. Войнаренко М. П.